

mother!

Kontroverzní snímek *mother!* polarizuje diváctvo už od zářijové premiéry na filmovém festivalu v Benátkách. Režisér Darren Aronofsky si za svůj počin vysloužil přezdívku Temný princ Benátek, a z Itálie si odvezl Zlatého lva za Nejlepší film. Vzápětí byla ale *mother!* týdeníkem New York Observer označena za "nejhorší film roku, ne-li století", a CinemaScore jí udělil nejhorší možnou známku - F.

Na *mother!* lze nahlížet z několika úhlů pohledu, a každý z nich vám nabídne jiný divácký zážitek. A jako u každého filmu, finální dojem je dán především divákovým očekáváním.

Pokud jste se rozhodli na *mother!* zajít do kina, abyste prožili zneklidňující, absurdní, jungovskou noční můru, jejíž význam přesahuje rovinu biblickou a existenciálně filozofickou, odcházeli jste jistě spokojeni, a po shlédnutí filmu jste rozklíčovali symboly ve filmu viděné. Osmiúhelníky všude, kam se podíváš, krystal v pracovně, žábu v prádelně, jizvu na boku Eda Harrise, a konečně, onen záhadný žlutý prášek, jenž Jennifer Lawrence míchá do barvy při malování a zároveň jím tiší bolest v podbřišku.

Pokud jste si vybrali *mother!* proto, že v ní hraje ta rozkošná, milá dívka z Hunger Games, jež na Oscarech upadla na schodech, očekávajíc thriller/drama o utiskované mladé ženě v domácnosti, zřejmě jste jako většina diváků dospěli k závěru, že Aronofsky vám předložil nesmyslný haluz a bordel.

První rovina: Tělo

mother! lze skutečně brát do jisté chvíle čistě povrchně - tedy jako příběh o domácnosti, do které vtrhnou nezvaní hosté a setrvávají v ní déle, než se sluší a patří. I tak skýtá děj slušnou dávku napětí, když je hrdince pomalu utahována pomyslná smyčka kolem krku.

Zatímco hlavní hrdinka chce vermomocí budovat rodinné hnízdo, cizinci ji od jejího poslání odvádějí. Pán domu se s návštěvníky bleskurychle sbližuje, a nabízí jim otevřenou náruč a nocleh, jak dlouho si budou přát. Familiární hosté znenadání narušují soukromí hrdinky, když za ní bezostyšně vtrhnou na záchod, přehrabují se v jejím prádle, nedbaje zákazu hostitelky v domě kouří, nebo ji zesměšňují pro nevhodný oděv a žádají ji, aby se oblékala uměřeněji. Zprvu rezervovaná a zdvořilá hostitelka se ocitá na hraně totální duševní destrukce a razantně návštěvu vyzývá, aby se spakovala a táhla, odkud přišla. Na to už je ale pozdě, jelikož návštěva zabydlený pokoj nehodlá opustit.

Pro diváky, kterým se nechtělo u filmu hlouběji dumat, může být *mother!* teatrální, nelogickou smršť událostí, ke kterým nikdy nemůže dojít. Hlavní hrdinové se totiž nikdy nechovají jako skuteční muž a žena, a ani hostů nebudete mít v jeden moment doma stovky. Ani vám nezačnou dům sami od sebe přemalovávat jinou barvou. Na závěrečnou šílenou kadenci dějových zvrátů lze tedy maximálně pohlížet

jako na horečnatý sen. Film svou časovou výsečí jednak noční můru připomíná, a především, celý děj sledujeme výhradně z perspektivy Jennifer Lawrence. Ta v šoku hledí kolem a sama sebe se táže, zda se ona hrůza skutečně děje. Jen toto vysvětlení dokáže ospravedlnit, proč se váš dům znenadání ocitá ve válečné zóně a doma máte náboženské fanatiky, teroristy a sektáře.

Druhá rovina: Mysl

Komu rovina povrchní nestačí a nebojí se o významu viděných událostí více hloubat, postřehne symboly, slibující další, hlubší rozměr filmu. *mother!* totiž není ani tak dramatem nebo thrillerem, jako podobnostvím, jehož smyslem je nabídnout funkční příběh, skýtající prvky filozofického konceptu.

Na počátku všeho byli *Carl Gustav Jung* a jedno magické slovo: archetyp. Kromě dobře známých archetypů Stín (odvrácená strana mysli), nebo Persona (sociální maska, vlastní Já), uveďme si archetyp pro nás nejdůležitější - archetyp Matka. Ta v psychoanalýze představuje zdroj všeho života a plodnosti a magickou autoritu ženství. Matku přírodu, jež život dává, i jej krutě bere. Ve filmech, bájích a dokonce i v našich snech je archetyp Matky hojně zastoupen v podobě zlých čarodějnic, sudiček, smrtky, nebo třeba Matky Boží.

A nyní přichází naše hrdinka. Dívka mladá, krev a mlíko, plodná, se zdravou, porcelánovou pleť. Není dle mého tak těžké rozklíčovat, že Jennifer Lawrence není prostou, bezejmennou postavou, ale alegorií Matky Přírody. Ve scénáři, stejně jako v závěrečných titulcích, je postava dokonce označena jako "mother". Dům, jež tak úzkostlivě opečovává, je její dílo - planeta Země. Ráj, který stvořila vlastními silami. Má s ním neobyčejně silné, mateřské spojení (po domě chodí vždy bosa) a naslouchá mu. Trpí-li dům, trpí fyzicky i ona. Jejich organismus je jednotný.

*"We spend the whole time in here. I want to make it a paradise." -
mother*

Jennifer Lawrence následně přivede světu katastrofickou událost, jež dům (rozuměj Zemi) zničí, jelikož lidstvo neposlouchalo a dál bezostyšně ničilo její dílo. Vše živé na Zemi je podrobena nekompromisnímu cyklu života a smrti. Po apokalyptickém požáru zůstává zárodkem pro nový život krystal v pracovně Javiera Bardema, jenž je pomyslným semínkem, ze kterého vznikne nový strom. Velký třesk, jenž nastartuje vznik nového vesmíru. A cyklus života začíná nanovo: popel, krystal, nový domov, nová Matka Příroda.

Třetí rovina: Duše

Jak už je zřejmé, film *mother!* nelze vnímat jako chronologicky vyprávěný děj, kde čas teče jako v běžném životě. Místo toho je mnohovýznamovým pásmem symbolických metafor, nad nimiž by měl divák přemýšlet a nacházet pro ně různé významy. Podívejme se nyní na nejhlubší, biblickou roviny filmu.

Titul filmu se píše s malým "m" a ne náhodou jsou celé závěrečné titulky psány malým písmenem. Tedy s výjimkou jediného slova. Postava Javiera Bardema nese jméno "Him", česky "On". Bardem, jenž je ve filmu básníkem, tvořitelem, vítá do svého domu první návštěvu - Eda Harrise. V krátkém záběru vidíme,

že Harris má čerstvé zranění v oblasti žeber. Následující den přichází bez ohlášení druhý host do domu - Harrisova žena, Michelle Pfeiffer. Ta je fascinována krystalem v Bardemově pracovně, do které jim je vstup zapovězen. Harris a Pfeiffer pána domu neuposlechnou a než bys řekl 'zakázané ovoce', Pfeiffer krystal upustí a rozbije. Než jsou z domu vyhnáni, přichází na scénu jejich dva synové, a stane se očekávané - Kain zabije Ábela.

Události v domě přimějí Bardema napsat o nich knihu, Písmo svaté, jež se stane kultem a vyvolá mezi lidmi nekontrolovatelnou hysterii. Z básníka a tvořitele Bardema se stává uctívaná modla. Ospravedlňujíc se Bardemovým posvátným textem demolují jeho stoupenci celý dům a příběh spěje k surrealisticky násilnému závěru - deseti egyptským ranám a apokalypse.

mother! rozhodně není ani odpočinkovým, ani snadno vstřebatelným snímkem. Mně osobně přišel, po projekci v pozdních nočních hodinách, přinejmenším zneklidňující. Narozdíl od alegorického podobenství *Antikrist* (2009) režiséra Larse von Triera ale považuji symboliku v něm za jasně srozumitelnou, čitelnou, a vícerozumný význam *mother!* lze dle mého rozklíčovat i bez komentáře režiséra. Navíc není mnoho snímků, jenž by takto testovali diváckou pozornost, a v *mother!* nezazní snad jediný dialog, jenž by nepoukazoval na skutečnou identitu postav. Bdělý divák má tak z filmu hluboký požitek.

Právě přílišná okatost a přímočarost alegorií je Aronofskymu kritiky vyčítána. Dle mého soudu neprávem. Odhalil-li divák význam skrytých symbolů sám a bez komentáře režiséra, byl úkol tohoto pseudoexperimentu splněn.

"Sestoupení do tmy vám umožní nalézt světlo." - Darren Aronofsky